

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling
Oktober 2016

Høringsnotat til

Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.)

1. Indledning

Lovforslaget blev den 27. juni 2016 sendt i høring hos 27 organisationer m.v. og offentliggjort på Høringsportalen.

Af de 27 hørte organisationer m.v. har 14 afgivet høringssvar inden fristens udløb den 19. august 2016, kl. 12.00. Der er endvidere efter fristens udløb modtaget et høringssvar fra Danske Skoleelever.

Derudover har Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling modtaget høringssvar fra Grundtvigsk Forum, professor Lisbet Christoffersen (RUC), Institut for Menneskerettigheder, Luthersk Mission på vegne af 16 kirker og kirkelige organisationer, Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark og Rasmus Storgaard.

Der vedlægges en oversigt over de myndigheder og organisationer m.v., der har afgivet høringssvar.

Dette notat indeholder resumé og kommentarer til de bemærkninger i høringssvarene, som er relevante i forhold til selve lovforslaget.

I afsnit 2 beskrives de væsentligste bemærkninger til lovforslaget, som fremgår af de indkomne høringssvar, med kommentarer fra Ministeriet for Børn, Undervisning. Afsnittet er opdelt i overensstemmelse med strukturen i de almindelige bemærkninger i lovforslaget.

Det foreslås, at der på baggrund af de indkomne bemærkninger foretages følgende ændringer i lovforslaget:

- Lovbemærkningernes beskrivelse af begrebet ”demokratisk dannelse” præciseres, så det bliver tydeligere, hvad begrebet betyder, og hvornår der er risiko for, at en skole ikke lever op til det.
- Der indsættes en overgangsbestemmelse i § 3, stk. 2, hvorved de nye krav til tilsynsførende først finder anvendelse fra 1. januar 2018. Derved kan skolerne i løbet af 2017 gennemføre valg af nye tilsynsførende i de tilfælde, hvor de siddende tilsynsførende ikke lever op til de nye krav.
- Den foreslåede § 9 b, stk. 4, (jf. lovforslagets § 1, nr. 9) justeres, så ministeren for børn, undervisning og ligestilling får mulighed for i helt særlige tilfælde at fravige reglen om, at den tilsynsførende inden for en periode på 11 år højst kan fungere i seks år i alt på skolen. Det anføres i lovbemærkningerne hertil, at denne mulighed er møntet på de Tyske Mindretalsskoler, så de kan fortsætte med at have Schulrat (skoledirektøren) som tilsynsførende.
- Det indarbejdes i lovbemærkningerne til den foreslåede § 9 b, stk. 5, (lovforslagets § 1, nr. 9), at der for tyske mindretalsskoler vil kunne gøre sig sådanne særlige forhold gældende, som kan begrunde,

at den tilsynsførende kan fortsætte på en skole, selv om skolen har fået et påbud i forhold til kravet om frihed og folkestyre.

- I et nyt § 9 g, stk. 3, fastsættes det, at når ministeren til brug for udøvelsen af tilsynet videregiver oplysninger eller dokumenter til en udpeget observatør, mister oplysningerne og dokumenterne som følge heraf ikke deres interne karakter, jf. lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven. Endvidere fastsættes det i samme bestemmelse, at de oplysninger eller dokumenter, som ministeren modtager fra en udpeget observatør, er interne, jf. lov om offentlighed i forvaltningen og offentlighedsloven.

2. De væsentligste bemærkninger til lovforslag

2.0. Generelle bemærkninger

Dansk Friskoleforening noterer sig med tilfredshed, at lovforslaget konstaterer forældrenes grundlovssikrede frihed til at vælge et andet undervisningstilbud end folkeskolens, ligesom den frie skoletradition anerkendes. Foreningen finder det ikke hensigtsmæssigt, at en lov tager sigte på få udfordrede skoler med hensyn til arbejdet med frihed og folkestyre, og man ser forslaget udfærdiget på baggrund af en national og international politisk kontekst, der er præget af mistænkeliggørelse af en særlig gruppe borgere. Foreningen nævner, at den gældende friskolelov til fulde er dækkende for skolernes drift og virke, og man ville have foretrukket en præcisering af loven, hvor der politisk vurderes at være problemfelter. Endelig kvitterer foreningen for at være godt informeret og inddraget i forbindelse med forberedelsen af lovforslaget og bifalder opnormeringen af tilsynspersonale i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Private Gymnasier og Studenterkurser er tilfredse med, at lovforslaget anerkender forældrenes grundlovssikrede frihed til at vælge et andet undervisningstilbud end folkeskolens, og at den frie skoletradition anerkendes. Foreningen kvitterer for at være godt informeret og inddraget i forbindelse med forberedelsen af lovforslaget. Foreningen påpeger, at det ikke er hensigtsmæssigt, at en lov tager sigte på få udfordrede skoler, og man frygter, at lovforslaget er udfærdiget på baggrund af en national og international politisk kontekst, der er præget af mistænkeliggørelse af en særlig gruppe af borgere.

Foreningen af Kristne Friskoler beklager overordnet den mistillid til de frie skoler, der ligger i lovforslaget. Foreningen finder, at de frie skoler er optaget af demokratisk dannelse, frihed og folkestyre og forældrenes ret til at vælge skole til deres barn.

Danmarks Privatskoleforening hæfter sig ved den grundlæggende opbakning til den frie skoletradition og tilføjer, at justeringer af tilsynsordningen i nogen grad kan være til gavn for sektoren, men det er væsentligt, at tilsynet foregår korrekt, uvildigheden sikres, og fokus på demokratisk dannelse er altid en væsentlig målsætning. Foreningen anfører, at lovforslagets indhold er møntet på at skabe et øget fokus på bestemte frie grundskoler, men friskoleloven er indrettet således, at den gælder for alle. Foreningen finder med lovforslaget, at skolefriheden er sat under stærkt pres i forsøget på at løse udfordringerne ved regulering.

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig gør opmærksom på sin specielle situation som de tyske mindretals offentlige skoler og de dermed specielle bestemmelser i friskoleloven, tilskudsbeholdningen og finansloven. Foreningen henviser også til sin specielle situation, som efter dens skøn har betydning for tilsynet med de enkelte skoler.

Frie Skolers Lærerforening anerkender aftalepartierne opfattelse af, at demokratisk dannelse er en vigtig del af en skoles virke. Foreningen bemærker, at der ved det skærpede tilsyn skal være særligt fokus på specifikke fag og områder, hvilket foreningen ikke finder i overensstemmelse med den frihed, der er givet de frie skoler og i særdeleshed religiøse og ideologiske mindretal for at lave frie skoler.

Efterskoleforeningen finder det principielt betænkeligt og beklageligt, når frie skolers værdimæssige og pædagogiske frihed indskrænkes.

Børnerådet er overordnet tilfreds med lovforslaget.

KL er positiv over for en skærpelse af tilsynet med de frie grundskoler og tydeliggørelse af den tilsynsførendes rammer med det formål at sikre, at skolerne overholder kravet om at forberede eleverne på at leve i det danske samfund.

Danske Skoleelever er enige i målsætningen om, at de frie grundskoler også skal sigte efter at uddanne eleverne til at være aktive demokratiske medborgere i det danske samfund.

Grundtvigsk Forum anfører, at inden for de sidste 15 år er åndsfrigheden og mindretalsbeskyttelsen gennem lovgivning blevet stadig mere indskrænket, og lovforslaget bidrager kun yderligere til denne beklagelige indskrænkning. Foreningen henviser til grundlovens § 76, og at der løbende er sket indskrænkninger af dette overliggende grundlag.

Institut for Menneskerettigheder finder det positivt, at lovforslaget styrker de frie grundskolers fokus på demokratisk dannelse i sammenhæng med kendskabet til og respekten for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

Kirkelig Forening for Indre Mission henviser til Enighedspapir af 31. maj 2016, hvor man hilser flere dele velkommen. Men aftalen i enighedspapiret rummer samtidig andre og væsentlige dele, som i organisationens øjne virker som katastrofal symbolpolitik med begrænsning af religionsfriheden og marginalisering af visse grupper og mindretal.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at lovforslaget bygger på en politisk aftale af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler. Det fremgår bl.a. af aftalen, at aftalepartierne bakker op om den frie skoletradition som en central mulighed i det danske uddannelsessystem og anerkender, at langt de fleste frie grundskoler gør det godt. Desuden ønsker aftalepartierne samtidig at medvirke til, at de få udfordrede skoler retter op på kvaliteten i forhold til arbejdet med frihed og folkestyre. Nærværende lovforslag sigter ikke mod at mistænkeliggøre visse typer af borgere og skoler eller at indskrænke de frie skolers frihedsrettigheder, men det bidrager til at sætte fokus på skolernes arbejde med at forberede eleverne på at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre, herunder de frie grundskolers vigtige rolle i forhold til at sikre den demokratiske dannelse hos den store gruppe af børn, der starter deres uddannelse her.

2.1. Demokratisk dannelse

Dansk Friskoleforening anfører, at foreningens skoler bekender sig til traditionen med demokratisk dannelse. Begrebet demokratisk dannelse fremgår allerede af lov om efterskoler og frie fagskoler. Foreningen finder, at der er en anden forståelse heraf hos friskolerne, end der gælder efterskoler og frie

fagskoler. Foreningen henviser til, at på de sidstnævnte skoler gælder demokratisk dannelse i al undervisning og i hele skolens virke i øvrigt, hvilket skulle kollidere med grundlovens § 76¹, hvor kun undervisning nævnes. Da demokratisk dannelse er koblet til friskolelovens formål om at forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre, påpeger foreningen, at det bliver et anliggende, som ligger uden for undervisningen. Endvidere ser foreningen ikke demokratisk dannelse nævnt som begreb i folkeskoleloven og forstår det således, at friskolerne skal mere, end hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Foreningen efterspørger en definition og beskrevet didaktik af demokratisk dannelse, hvorledes skal tilsynet føres, og mulige konsekvenser for elever og skoler ved manglende demokratisk dannelse. Endelig anfører foreningen, hvorvidt det får betydning for skolernes frihed til at optage elever, når demokratisk dannelse skal fremgå af skolens samlede faktiske liv og virke. Foreningen opfordrer til, at det genovervejes, om det er nødvendigt at indskrive begrebet demokratisk dannelse i friskoleloven med henvisning til, at de allerede gældende bestemmelser om frihed og folkestyre er tilstrækkelige. Foreningen finder det uhensigtsmæssigt, at definition og udarbejdelse af indikatorer for tilsyn med demokratisk dannelse ikke er fuldt afklaret før lovbehandlingen.

Private Gymnasier og Studenterkurser anfører, at det er vigtigt, at begrebet demokratisk dannelse nu også indgår i gymnasieforliget fra juni 2016, og at der skal ske en sammentænkning af forståelsen af dette begreb med henvisning til, at mange af foreningens medlemsskoler har begge uddannelser under samme tag. Endelig påpeger foreningen, at til forståelsen af begrebet er det vigtigt at understrege, at respekten for mindretal også er en del af den demokratiske dannelse, og at der findes forskellige former for demokrati.

Foreningen af Kristne Friskoler efterspørger, hvad demokratisk dannelse er, og hvordan der skal føres tilsyn hermed. Foreningen henviser til, at uddannelsen af de certificerede tilsynsførende bliver skærpet i forhold til frihed og folkestyre-kravet, så ændringen af friskoleloven mht. demokratisk dannelse er derfor unødvendig og betydningsløs.

Danmarks Privatskoleforening finder flere af de pejlemærker problematiske, som man vil bruge til at holde øje med, om skolerne udvikler og styrker elevernes demokratisk dannelse. Foreningen henviser til det anførte i lovforslaget under bemærkningerne til § 1, herunder fx skolernes optagelse af elever og skolens ordensregler. Foreningen påpeger i den forbindelse, at frie grundskoler selv afgør, hvilke elever de vil have på skolen.

Frie Skolers Lærerforening finder, at der i det gældende frihed- og folkestyre-begreb allerede indgår demokratisk dannelse. Foreningen bemærker, at demokratisk dannelse ikke fremgår af folkeskoleloven sammenholdt med, at de frie skoler skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Foreningen ser det som et signal om, at de frie skoler har en ekstra forpligtigelse i forhold til folkeskolen, hvilket man finder højst usædvanligt og foruroligende, måske grundlovsstridigt. Foreningen så gerne demokratisk dannelse indskrevet i folkeskoleloven tilsvarende i friskoleloven, eller at det helt udgik.

Børnerådet bemærker til det anførte om skolernes praksis for optagelse og bortvisning af elever, at man er bekymret for de frie grundskolers praksis ifm. udskrivning mod barnets og forældres ønske. Rådet

---

¹ § 76. Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen.

henviser til, at ombudsmanden i 2014 rejste problemet over for ministeriet mht. skolernes overholdelse af artikel 12 i Børnekonventionen.

Danske Skoleelever finder det uklart, hvordan man ønsker at føre tilsyn med elevernes medvirken og inddragelse i deres skolegang, herunder om der er elevråd og elevrepræsentation. Eleverne i frie grundskoler bør på samme måde som folkeskoleelever have krav på trivselsmålinger, antimobbestrategi mv.

Grundtvigsk Forum finder, at sprogbrug og synsvinkel i lovforslaget er udtryk for en mistillidstankegang, som ligger langt fra den nødvendige tillidsforståelse i lovgivningsarbejdet hidtil. Man ser med bekymring på, at lovforslagets skærper er rettet mod skoler, der bygger på religiøse værdier, og at skolerne skal påvirke elevernes sindelag i en bestemt retning. Endvidere påpeger foreningen, at demokratisk dannelse er et alt for upræcist begreb.

Professor Lisbet Christoffersen (RUC) anfører, at der mangler en kvalificering af, hvad der menes med demokratisk dannelse eller det demokratiske samfunds værdier, og det skal ses i sammenhæng med, at manglende opfyldelse kan danne grundlag for skærpet tilsyn og dermed hensyn til retssikkerheden. Endvidere anføres det, at der bl.a. mangler bemærkninger om, hvilke kriterier der skal lægges til grund for en antagelse om, at der kan identificeres en ”udfordring” i forhold til disse krav. Endvidere efterspørges der bemærkninger om, hvor det anses for relevant at foretage en mere indgående undersøgelse af skolens opfyldelse af disse kriterier, ligesom begrebet ”risikoadfærd” ikke er nærmere kvalificeret.

Kirkelig Forening for Indre Mission efterspørger en tydelig definition eller kvalificering af ”demokratisk dannelse” og ”de demokratiske samfundsværdier”. Det samme gør sig gældende for det nævnte i bemærkningerne om ”udfordring”, ”relevant” og ”risikoadfærd”. Organisationen foreslår, at det anførte i bemærkningerne om, at ”dette vil ske med respekt af skolernes frihed og de frie grundskolers særegne karakter”, også skal fremgå i bestemmelserne for et indikatorbaseret tilsyn.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at det fremgår af aftalen af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler, ”at der er brug for, at friskoleloven skærpes, så det tydeliggøres, at de frie grundskoler skal udvikle og styrke den demokratiske dannelse hos eleverne. Demokratisk dannelse skrives derfor ind i friskolelovens § 1, stk. 2, 2. pkt.” Der er således et klart politisk ønske om, at det allerede gældende krav om forberedelse af eleverne på frihed og folkestyre bliver præciseret for de frie grundskoler.

Det fremgår ikke af ovennævnte aftale eller delaftalen af 10. maj 2016 om frie skoler, at de frie grundskoler skal gennemføre fx obligatoriske trivselsmålinger.

Forslaget har ikke til hensigt at indskrænke de frie skolers frihedsrettigheder. Lovforslaget ændrer således ikke på skolerens nuværende frihed i forhold til fx optag og udskrivning af elever. En skoles praksis i forbindelse med optag og udskrivning af elever vil blot, som det allerede er tilfældet i dag, kunne indgå som et element blandt flere i en samlet vurdering af, om en skole lever op til kravet om frihed og folkeskolestyre og demokratisk dannelse.

Lovforslagets bemærkninger om demokratisk dannelse er udbygget i lyset af høringsvarene.

2.2. Skærpet tilsyn med frihed og folkestyre

2.2.1. Samtaler med elever

Dansk Friskoleforening tager afstand fra forslaget om samtaler med eleverne, og at børn skal vidne om, hvad voksne har ansvar for, ligesom man finder det forkert at sætte børn i en ”forhørs-lignende” situation, hvor elevernes udsagn kan være afgørende for en helhedsopfattelse af skolen. Foreningen påpeger, at samtaler med eleverne kun skal ske efter tilladelse fra forældrene, og ethvert barn kan beskikkes en bisidder ved samtaler.

Foreningen af Kristne Friskoler anfører til forslaget om at føre samtaler med den enkelte elev, at det ikke er legitimt og etisk forsvarligt at sætte et barn i den situation, at det skal udtale sig om noget, der kan få store konsekvenser for skolen.

Danmarks Privatskoleforening er stærkt bekymret for tilsynets mulighed for samtaler med eleverne uden forældrenes samtykke eller bisidder og henviser til, at det er yderst sjældent at have samtaler uden bisidder, som er barnets ret. Endvidere at der som minimum skal ske orientering af forældrene. Foreningen anfører, at der må skulle være særdeles gode argumenter for at indhente private og personfølsomme oplysninger på enkeltindivider. Foreningen henviser til forvaltningslovens § 32 om indhentning af fortrolige oplysning og persondatalovens krav om samtykke ved udlevering af private og personfølsomme oplysninger.

Private Gymnasier og Studenterkurser tilslutter sig Danmarks Privatskoleforenings bemærkninger ovenfor.

Børnerådet er overordnet tilfreds med lovforslaget og opfordrer til, at elevinddragelse bliver et stadig stærkere element i tilsynspraksis og uden tilstedeværelse af skoleleder og lærere. Børnerådet påpeger, at de frie grundskoler mangler fokus på børns rettigheder og inddragelse af børneperspektiver.

Frie Skolers Lærerforening påpeger, at samtaler med grupper af elever eller enkelte elever er uden værdi, da de ikke kan forventes at være sandhedsvidne, og elever på udfordrede skoler antages at være loyale over for forældre, lærerne og skolen ved en samtale. Der henvises til Børnekonventionens artikel 12 om et barns ret til at udtrykke egne synspunkter, hvorimod lovforslaget lægger op til en pligt for barnet til at udtale sig. Desuden påpeges det, at det er uhørt, hvis en voksen skal være alene med et barn uden at have børneattest. Foreningen finder, at der bør være en forpligtigelse for skolen til at orientere om et skærpet tilsyn. Foreningen tager afstand fra formuleringen om, at det vil kunne indgå i helhedsbilledet af skolen, hvis elever eller forældre ikke ønsker at deltage i samtaler med tilsynet.

BUPL anfører, at man sætter barnet i en uheldig loyalitetskonflikt ved elevsamtaler, og det er kritisabelt med samtaler med elever eller grupper af elever uden voksentilstedeværelse og orientering af forældre og/eller lærere eller pædagoger.

Danske Skoleelever finder det positivt, at den tilsynsførende kan tale med eleverne direkte, men ser dog problemer i det beskrevne, hvis forældrene modsætter sig en elevsamtale, samt at en udtalelse fra en elev aldrig kan stå alene i vurderingen af kravene til skolens undervisning.

Grundtvigsk Forum anfører, at det vil kunne sætte eleverne i en helt urimelig loyalitetskonflikt. Endvidere finder foreningen det nærmest som en trussel, når det vil kunne indgå i helhedsbilledet af skolen, hvis alle forældre og elever ikke ønsker at deltage i samtaler med tilsynet. Foreningen finder det tvivlsomt, om børnenes retssikkerhed er sikret ved samtalerne og den efterfølgende brug af informationen fra dem.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at der fremover som led i et skærpet tilsyn med en fri grundskoles overholdelse af frihed og folkestyre-kravet vil kunne indgå samtaler med eleverne, herunder uden tilstedeværelse af skoleleder eller lærere. Dette er et af elementerne i aftalen af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler. Indførelsen af samtaler med elever i forbindelse med et skærpet tilsyn med frihed og folkestyre har bl.a. udgangspunkt i FN's børnekonvention, som stadfæster, at et barn har ret til at udtale sig i alle forhold vedrørende barnet. Det er naturligt vigtigt, at disse samtaler med elever foregår på en god og ordentlig måde. På samme måde som det er omdrejningspunktet for det møde med eleverne, som allerede i dag finder sted i forbindelse med tilsynsbesøg på en fri grundskole. Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, vil de nærmere rammer for samtaler med tilsynsmedarbejdere og elever konkret blive søgt aftalt mellem skolens leder og Styrelsen for Undervisning og Kvalitets tilsynsmedarbejdere. Det er endvidere anført i lovforslaget, at det vil blive understreget over for forældre og elever, at det er frivilligt for eleverne, om de vil tale med de tilsynsførende. Samtalerne vil som udgangspunkt foregå som pædagogiske tilsynssamtaler med eleverne i grupper. Det kan være med hele klassen ad gangen, med elevrådet eller lignende. Samtalerne med eleverne vil have en uformel karakter, og spørgsmål og form vil blive afpasset i overensstemmelse med elevernes alder og modenhed. Eleverne vil blive spurgt til deres oplevelse af undervisningen og forholdene på skolen i øvrigt. Endvidere bemærker Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, at de gældende regler om indhentelse af børneattester vil blive overholdt. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har i øvrigt noteret sig, at Børnerådet overordnet er tilfreds med lovforslaget og opfordrer til, at elevinddragelse bliver et stadig stærkere element i tilsynspraksis og uden tilstedeværelse af skoleleder og lærere.

En samtale med elever i forbindelse med tilsynet vil ikke være en anledning til sindelagskontrol af elever. Et skærpet tilsyn har fokus på, hvorvidt skolen lever op til 'stå mål med'-kravet og 'frihed og folkestyre'-kravet. Indhold af elevernes samtaler vil ligeledes kunne indgå som videre drøftelse eller afklaring med skolens ledelse, hvilket eleverne vil blive gjort bekendt med forud for gennemførelse af samtalerne.

Ligeledes vil det blive vurderet, om der kan udpeges en person, der naturligt vil kunne sidde som bisidder for en klasse eller et mindre hold, som styrelsen skal tale med, herunder om det skal indskrives i lovforslaget.

Samtalerne vil som udgangspunkt være af oplysende karakter for tilsynet og skal give mulighed for at forstå de øjebliksbilleder, som tilsynet observerer i undervisningen og på skolen i forhold til faglighed i undervisningen og elementer i frihed og folkestyre-kravet. Styrelsen vil være opmærksom på, at samtalerne i sig selv er øjebliksbilleder, der kan være præget af mange faktorer, som tilsynet ikke vil have kendskab til. Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, vil udtalelser fra eleverne aldrig kunne stå alene i vurderingen af, om skolen lever op til kravene til skolens undervisning og virke i øvrigt.

Som forudsætning for gennemførelse af samtaler med elever som en del af det skærpede tilsyn vil styrelsen udarbejde tydelige manualer og rammer for samtaler med elever med henblik på at sikre en gennemsigtighed og en ensartethed i samtalerne. Grundlaget for at orientere forældrene særskilt om indholdet og formålet med disse samtaler vil indgå i styrelsens udarbejdelse af manualer. Spørgsmålet om elevernes retssikkerhed og eventuel loyalitetskonflikt og hensyntagen til barnets tarv vil også indgå i udarbejdelse af manualerne.

2.2.2. Indsættelse af ekstern observatør

Dansk Friskoleforening finder det helt afgørende, at en ekstern observatør har et solidt kendskab til de frie grundskoler. Det bør derfor være certificerede og uddannede eller ansatte fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der alene kan udpeges. Endvidere ønsker foreningen en præcisering, således at der ikke videregives fortrolige oplysninger fra en skole i forbindelse med aktindsigt via ministeriet.

Danmarks Privatskoleforening anfører, at der bør være retningslinjer for, hvilke emner eller hvilken form den eksterne observatør meddeler sine observationer fra skolen til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet med henvisning til oplysningernes fortrolige karakter. Foreningen påpeger, at der skal tages højde for de tyske mindretalsskoler og de internationale skoler, når den eksterne observatør bl.a. skal undersøge, om bestyrelsesmedlemmerne kan dansk i skrift og tale.

Private Gymnasier og Studenterkurser tilslutter sig Danmarks Privatskoleforenings bemærkninger ovenfor.

Frie Skolers Lærerforening er bekymret for, hvordan undersøgelsen af bestyrelsesmedlemmers beherskelse af dansk i skrift og tale skal foregå, hvorvidt der er tale om test eller prøve, og konsekvensen ved manglende beståelse.

Grundtvigsk Forum påpeger, at indsættelse af eksterne observatører i skolens bestyrelse mv. ikke hører hjemme i et ordentligt demokrati med risiko for at indskrænke friheden til at fastholde mangfoldigheden.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at det fremgår af forståelsespapir af 10. maj 2016 om delaf-tale om frie skoler, at der skal indsættes en ekstern statsligt udpeget observatør på skolens bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamling og forældremøder. Den eksterne observatør vil som altovervejende hovedregel være en medarbejder fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Ministeriet kan dog også undtagelsesvist vælge at udpege en observatør, som ikke er ansat i ministeriet eller tilhørende styrelser. Observatøren vil i alle tilfælde virke for ministeriet, uanset om denne er en medarbejder i ministeriet eller en ekstern person uden ansættelse i ministeriet. I tilfælde hvor observatøren er uden ansættelse i ministeriet, vil der blive lagt vægt på, at personen har kvalifikationer, som gør vedkommende i stand til at varetage hvervet som observatør.

Angående bekymringen for videregivelse af fortrolige/interne oplysninger bemærkes det, at ministeriet er bundet af forvaltningslovens regler om videregivelse af oplysninger og tavshedspligt. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling foreslår, at der indsættes følgende bestemmelse i lovforslagets § 9 g: Når ministeren for børn, undervisning og ligestilling til brug for udøvelsen af tilsynet videregiver oplysninger eller dokumenter til en udpeget observatør, mister oplysningerne og dokumenterne ikke som følge heraf deres interne karakter, jf. lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven. De oplysninger eller dokumenter, som videregives fra observatøren til ministeren for børn, undervisning og ligestilling som led i udøvelsen af tilsynet, er af intern karakter, jf. lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven.

2.2.3. Den elektroniske tilsynserklæring

Dansk Friskoleforening påpeger, at det er vigtigt, at tilsynserklæringen ikke bliver et mekanisk afkrydsningsskema, men fortsat kan indeholde fortællinger og beskrivelser, som den tilsynsførende kan bidrage med.

Danmarks Privatskoleforening anbefaler, at hvis den elektroniske tilsynserklæring udformes som et afkrydsningsskema, så suppleres der med muligheder for at give bemærkninger, herunder om foreløbige iværksatte tiltag. Foreningen finder det kritisabelt, at udgifterne til det it-baserede register over tilsynsførende og digital understøttelse af tilsynserklæring skal fradrages i sektorens økonomiske ramme, når det drejer sig om værktøjer til ministeriets tilsyn.

Private Gymnasier og Studenterkurser tilslutter sig Danmarks Privatskoleforenings bemærkninger ovenfor.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at formålet med at styrke tilsynserklæringen er at understøtte, at alle tilsynserklæringer lever op til lovgivningens krav, og at den er et brugbart redskab for forældrekræden. Indførelsen af obligatoriske punkter skal således bidrage til at sikre, at de certificerede tilsynsførende eksplicit tager stilling til skolens overholdelse af frihed og folkestyrekravet, men det er ikke ensbetydende med, at tilsynserklæringen bliver en mekanisk afkrydsningsliste. Derimod vil der fortsat være mulighed for at indføre den tilsynsførendes vurderinger, oplevelser og fortællinger om skolen via felter til frit tekst.

2.2.4. Proces for tilsyn mv.

Dansk Friskoleforening påpeger, at det er utydeligt i lovforslaget, hvornår et tilsyn faktisk påbegyndes, og efterspørger en præcisering. Foreningen påpeger, at det vigtigt, at der foretages en juridisk vurdering af lovligheden omkring indhentning af relevante oplysninger hos andre myndigheder.

Danmarks Privatskoleforening påpeger, at det er en generel betænkelig praksis, at skolen (den anklagede) skal bevise sin uskyld. Foreningen finder, at skolen skal have mulighed for at komme med en redegørelse, inden styrelsen starter en tilsynssag, således at en henvendelse eller pressehistorie ikke kommer til at stå alene.

Private Gymnasier og Studenterkurser tilslutter sig Danmarks Privatskoleforenings bemærkninger ovenfor.

Kirkelig Forening for Indre Mission anfører, at det er uklart, hvornår et tilsyn vil træde i kraft og evt. blive underlagt et skærpet tilsyn.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling er enig med foreningerne i, at det er væsentligt, at der er gennemsigtighed i, hvornår en skole udtages til tilsyn, og hvor alvorlige skolens udfordringer skal være, før der bliver indledt et skærpet tilsyn med skolen. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vil inden lovens ikrafttræden opdatere de eksisterende procedurer for tilsynet, så det er i overensstemmelse med initiativerne i aftalen af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler og delaftalen af 10. maj 2016, herunder fx brug af uanmeldte tilsynsbesøg. De frie skolers foreninger vil blive inddraget i dette arbejde i forbindelse med moderækken om implementering af aftalegrundlaget for styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler.

I en tilsynssag vil Styrelsen for Undervisning og Kvalitet typisk begynde med de mindst indgribende aktiviteter først. Det vil sige, at skolen vil blive orienteret om, at styrelsen igangsætter et tilsyn, og et af de første skridt vil være at bede om en redegørelse. Der kan imidlertid være hensyn, som betyder, at styrelsen indleder en tilsynssag med et uanmeldt tilsynsbesøg uden forudgående orientering af skolen. Det er ikke en ny praksis, og det gøres kun i de tilfælde, hvor det vurderes at være af betydning for sagens oplysning.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling skal bemærke, at de gældende bestemmelser om indbentning af oplysninger fra andre myndigheder vil blive overholdt.

2.2.5. Tilsyn med visse fag mv.

Grundtvigsk Forum anfører, at i forbindelse med skærpet tilsyn med visse fag ser man ikke, at der er tale om et tilsyn med fagligheden, men derimod med sindelaget, og man tilføjer, at et skærpet tilsyn bør omfatte alle fag.

Frie Skolers Lærerforening finder det dybt problematisk, at der skal føres tilsyn med særligt dansk, dansk som andetsprog, historie og samfundsfag samt emnerne sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Foreningen henviser til, at de frie skoler kan sammensætte fagrækken anderledes og lave prioritering ift. alderstrinnene, og med anerkendelse af, at de frie skoler skal stå mål med folkeskolen. Foreningen er bekymret for, at de frie skoler vil skulle undervise præcis efter folkeskolekabelonen i disse fag og emner. Endvidere påpeger foreningen, at de valgte fag og emner har slagside ift. at forfølge bestemte danske minoritetsgrupper, som skulle være beskyttet af grundlovens § 76.

Kirkelig Forening for Indre Mission anbefaler en nærmere præcisering af understregningen ”ligestilling mellem kønnene” sammenholdt med, hvad skolerne må undervise i (fx om en kristen skole må give udtryk for et bibelsk syn på ordningen med kvindelige præster).

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at det anførte i lovbemærkningerne om, at styrelsen særligt vil lægge vægt på bestemte fag, ikke betyder, at en fri grundskole skal tilrettelægge undervisningen i disse fag fuldstændig som i folkeskolen. De frie skoler vil fortsat have frihed i forhold til udbydelsen af fag og undervisningens tilrettelæggelse. Ligeledes fremgår det af § 1 stk. 1, at en fri grundskole kan tilrettelægge undervisningen efter egen overbevisning. Det vilkår tager styrelsen højde for i vurderingen af undervisningens faglighed.

Det skal bemærkes, at et skærpet tilsyn vurderer ’stå mål med’-kravet og ’frihed og folkestyre’-kravet. I forbindelse med stå mål med-kravet gælder de fagområder, der almindeligvis tilbydes i folkeskolen, det vil sige det humanistiske fagområde, det naturfaglige område og det praktiske/musiske fagområde. De hidtil gældende regler formuleret i bekendtgørelsen for skærpet tilsyn med undervisningen med en fri grundskole har ikke inddraget de obligatoriske emner – sundheds-, seksualundervisning og familiekundskab, færdselslære samt uddannelse og job – i vurderingen af, om skolens faglige tilbud er i overensstemmelse med stå mål med kravet.

I et skærpet tilsyn og tilsyn med ’frihed og folkestyre’-kravet vil tilsynet ikke være en anledning til ensretning eller sindelagskontrol. En fri skoles forudsætning er fortsat, at skolen kan være en holdningskole med et værdigrundlag, der indgår i skolens samlede virke.

I styrkelse af det skærpede tilsyn vil tilsynet fremadrettet inddrage fagene dansk, dansk som andetsprog, historie og samfundsfag i forhold til ’frihed og folkestyre’-kravet i det omfang, det tilbydes på den konkrete skole. Det er en forudsætning for en fri grundskole, at der ikke er krav om at tilbyde de angivne fag særskilt. Ligeledes er det ikke et krav, at alle skoler skal tilbyde dansk som andetsprog.

Tilsynet vil få mulighed for at vurdere elevernes faglighed og kompetencer i fagene. Det vil gælde undervisningens faglige kvalitet samt elementer i frihed og folkestyre, fx elevernes forudsætninger for at fortsætte i et uddannelsesforløb efter deres

grundskoleforløb, deres kendskab til og viden om et samfund som det danske med rettigheder, pligter, muligheder og en historisk forankring i et demokratisk samfund.

I lovbemærkningerne fremgår det, at undervisningen i det obligatoriske emne sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab indgår, samt at de øvrige fag og obligatoriske emner også vil indgå i styrelsens tilsyn med frihed og folkestyrekravet i det omfang, det er relevant. Emnerne uddannelse og job og færdselslære må anses for ofte at være relevante parallelt med sundheds- seksualundervisning og familiekundskab.

2.2.6. Undersøgelse af elevvandring

Frie Skolers Lærerforening finder, at undersøgelsen med elevvandring bærer præg af mistillid, og en hel skolesektor bør ikke mistænkeliggøres, hvis der kun er mistanke til enkelte.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at det følger af forståelsespapir om delaftale af 10. maj 2016, at der skal foretages en undersøgelse af tælleregler og udskrivning af elever kort tid før prøveafleggelse for at få afdækket, om skolerne spekulerer i tællereglerne for at opnå højere statstilskud eller udskriver elever med et fagligt dårligt resultat med henblik på et højere samlet fagligt resultat.

2.3. Skærpelse af ordningen med certificerede tilsynsførende

Dansk Friskoleforening anbefaler, at skolerne får 12 måneder til at finde en ny tilsynsførende, hvis den hidtidige tilsynsførende ikke lever op til de skærpede krav i lovforslaget. Dette skulle sikre, at skolerne kan afholde det nye valg i forbindelse med den ordinære generalforsamling. Af hensyn til den allerede valgte tilsynsførende påpeger foreningen, at det bør fremgå, hvornår loven træder i kraft i forhold til anciennitet. Endvidere bør det være muligt for en tilsynsførende, der har været valgt gennem en årrække, at kunne fortsætte eller blive genvalgt efter bestemmelserne i lovændringen. I den forbindelse foreslår foreningen, at det skal gælde fra og med skoleåret, der starter i august 2017.

Danmark Privatskoleforening anbefaler i alle forhold vedrørende valg af en ny tilsynsførende, at der indføres en overgangsordning, således at skolerne får til udgangen af 2017 mht. at vælge en ny tilsynsførende. Foreningen foreslår en række ændringer af certificeringsuddannelsen.

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig påpeger, at foreningen fortsat ønsker at have mulighed for, at Schulrat varetager tilsynet, såfremt forældrene vælger vedkommende. Den foreslåede valgperiode på to år er for foreningen intet problem. Foreningen anmoder om dispensation fra karensperioden på 5 år og begrænsningen af den samlede tilsynsperiode med 6 år i et tidsrum på 11 år med henvisning til, at de nævnte ændringer ville medføre en betydelig forandring for tilsynet med de 14 skoler.

Danske Skoleelever finder det positivt, at der nu gøres en indsats for at sikre uafhængighed og uvildighed mellem skolen og den tilsynsførende.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at der med aftalen af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på frie grundskoler kun ændres i uddannelsen af de certificerede tilsynsførende vedrørende vigtigheden af den tilsynsførendes uvildighed og om frihed og folkestyre og i det kortere uddannelsesforløb, der sikrer mulighed for gencertificering.

Forslaget ændres, således at en tilsynsførende højst kan vælges for en periode på to år, udvidelsen af personkredsen, der ikke kan vælges som tilsynsførende, og at en tilsynsførende inden for en periode på højst 11 år kan fungere på den samme skole i seks år, træder i kraft ved udgangen af 2017. Med hensyn til det sidstnævnte forslag indebærer det, at en tilsynsførende, som fx har været valgt i 6 år, ikke kan fortsætte på den samme skole efter udgangen af 2017. Endvidere ændres forslaget, således at Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswigs anmodning om dispensation imødekommes ved at det tilføjes i den foreslåede § 9 b, stk. 4, at ministeren for børn, undervisning og ligestilling i helt særlige tilfælde kan fravige reglen om, at den tilsynsførende inden for en periode på 11 år højst kan fungere i seks år i alt på skolen. Det foreslås i øvrigt, at det indarbejdes i lovbemærkningerne, at den allerede foreslåede undtagelsesmulighed i den foreslåede § 9 b, stk. 5, om, at en tilsynsførende ikke kan fortsætte på en skole, som har fået et påbud som følge af et skærpet tilsyn med frihed og folkestyre, bl.a. er påtænkt de tyske mindretalsskoler. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vil dog for så vidt angår de tyske mindretalsskoler for en periode følge den tilsynsførendes arbejde tættere med henblik på at sikre, at den tilsynsførende fremadrettet ikke fører et mangelfuldt tilsyn.

2.4. Donationer til skolen

Dansk Friskoleforening går ind for øget åbenhed og finder det fint, at donationer over 20.000 kr. skal offentliggøres på skolens hjemmeside og i skolens regnskab. Men denne tilsynsopgave bør foretages af skolens revisor og indarbejdes i regnskabsbekendtgørelsen, idet foreningen finder, at det ligger langt fra den tilsynsførendes pædagogiske tilsynsopgaver.

Foreningen af Kristne Friskoler er imod, at pædagogisk personale sættes til at udføre revisorarbejde, når den tilsynsførende skal oplyse om donationer i tilsynserklæringen. Endvidere anfører foreningen, at det kan blive svært at rekruttere nye tilsynsførende, når deres opgaveportefølje udvides med opgaver, som de ikke har fagligt belæg for at kunne stå inde for.

Danmarks Privatskoleforening anfører, at tilsyn med donationer bør være en revisoropgave, da skolens revisor har langt bedre forudsætninger for at føre det tilsyn.

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig anfører, at på vegne af det tyske mindretal og på foreningens vegne er det et vigtigt politisk anliggende, at donationer fra Tyskland og delstaten Schleswig-Holstein ikke yderligere fremhæves, end det i dag er tilfældet i regnskabsaflæggelsen. Det samme gør sig gældende med hensyn til offentliggørelse af donationer på skolens hjemmeside og oplysning om donationer i tilsynserklæringen.

Frie Skolers Lærerforening finder det overflødigt, at en oftest ikke-økonomisagkyndig tilsynsførende skal undersøge donationer, da disse allerede fremgår af regnskabet, og skolens revisor er ansvarlig over for ministeriet.

Datatilsynet savner overvejelser om forholdet til persondataloven og databeskyttelsesdirektivet, når den tilsynsførende skal oplyse om donationer i tilsynserklæringen, og skolen skal offentliggøre oplysninger på sin hjemmeside om donatorer og donationer.

Danske Skoleelever støtter de foreslåede ændringer og tilføjer, at det bør overvejes, at beløbsgrænsen for donationer ændres fra 20.000 kr. til 10.000 kr. for at sikre yderligere åbenhed.

Grundtvigsk Forum finder ikke, at det kan være den tilsynsførendes opgave at føre tilsyn med donationer, da pågældende har til opgave at sikre det pædagogiske og værdimæssige formål. Det økonomiske ansvar må ligge hos revisor.

Luthersk Mission på vegne af 16 kirker og kirkelige organisationer finder det urimeligt, at skolens tilsynsførende, som har til opgave at vurdere skolens undervisning, nu skal indberette økonomiske forhold. Den opgave har skolen en revisor til.

Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark tilslutter sig ovennævnte bemærkning fra Luthersk Mission.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling bemærker, at det ikke er hensigten med lovforslaget, at den tilsynsførende skal have yderligere opgaver med donationer som fx kontrol af regnskaber og bankkonti. Men det kan være relevant for den tilsynsførende at have kendskab til evt. donationer til skolen i forbindelse med det pædagogiske tilsyn med overholdelse af bl.a. kravet om frihed og folkestyre.

For så vidt angår de tilskud, som tyske mindretalsskoler modtager fra den tyske stat og delstaten Schleswig-Holstein, må det formodes, at oplysninger herom allerede er offentligt tilgængeligt i fx tyske finanslove eller lignende. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling finder derfor ikke, at der er grundlag for at undtage disse skoler fra kravet om offentliggørelse af donationer.

Persondataloven og databeskyttelsesdirektivet vedrører alene personoplysninger, dvs. hvor donationen er givet af en fysisk person og ikke af en juridisk person som fx en forening, en fond eller et selskab. Datatilsynets bemærkninger har givet anledning til en præcisering af lovforslagets bemærkninger med hensyn til donationer fra fysiske personer.

2.5. Befordringstilskud for elever i 8. klasse, som deltager i introduktionskurser til ungdomsuddannelser, jf. lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse mv.

Dansk Friskoleforening er tilfreds med denne mulighed for befordringstilskud til elever i 8. klasse.

Frie Skolers Lærerforening er enig i forslaget.

Efterskoleforeningen er meget tilfreds med forslaget.

2.6. Justering af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler som følge af forenklingen af Fælles Mål i folkeskoleloven

Dansk Friskoleforening bakker op om denne ændring, da det giver en korrekt betydning.

Frie Skolers Lærerforening er enig i forslaget.